

Szegezdi Róbert és Tánczos Adrien
RÉGIMÓDI TÖRTÉNET

Pápes Éva

Laura és Lenke – Lenke és Laura

Szabó Magda:
Régimódi történet

Bereményi Géza:
Laura

Két színházi előadás, két különböző korszak, az egyik történetől századok választanak el, a másik éppen most a főtípuson látható (Bereményi Géza neve köti össze őket, az egyiket rendezte, a másikat írta). Mert ki emlékszik már a kálvinista Róma szigorú cívis világára, de ki ne tudna az ügynök botrány legújabb fejleményeiről! Szabó Magda Régimódi története a 19. és a 20. század fordulóján játszódik, Bereményi Géza Laurája a 20. és a 21. század fordulóját veszi középre. Közben minden megváltozott, kétszer fordult meg a társadalmi berendezkedés, új és új eszmék, eszmélések, csalások és csalódások estek meg velünk, estek meg a szerzőkkel. Nagyon más a világ, mondhatnánk, pedig a sok más mellett a hasonlót is érezhette a figyelmes néző, bár majd 60 év különbséggel született a két mű. Bereményi Laurájának veszőfutása egy dologban nagyon is hasonlít Szabó Magda asszonyainak, a szigorú erkölcsű és erős akaratú Rickl Máriának, és unokájának, Jablonczay Lenkének elfojtott érzelmektől parázsló történetéhez: ez pedig a szenvedély. Szendélyes és szabad asszonyokról mesél Szabó Magda, akik a kor adta kikapukat kihasználva képesek voltak erősek és bátrak maradni, egy férfiuralmú világban megőrizni jellemüket és irányítani – a megadott határok között – a sorsukat. Egy szabad és magát megadni nem képes, bátor és szenvedélyes lány Bereményi hősnője, Laura, akit nem kábítanak el hamis jelszavak, nem bocsátkozik piszkos alkukba, még az aluljáró mocskát is szívesebben viseli, mint a hazugságot.

Ki és hogyan képes megőrizni magát a változó világban – erre a kérdésre Szabó Magda válasza egy élet válasza: őrizni és tovább adni azt az értéket, ami nekünk adatott, hűnek és bátorok lenni, minden helyzetben a maximumot adni magunkból. Az ő Rickl Máriája úgy küzdött ereje szerint az általa legfontosabbnak tartott értékért: a családjáért, hogy közben kegyetlenné és néha bizony hideggé,

„Ki és hogyan képes megőrizni magát a változó világban...”

Illyés Róbert
(Bozóki),
Nagy Sándor
(Balaskó),
Tompos Kátya
(Laura),
Egri Kati
(Bozókiné)

LAURA

számítóvá vált. Unokája tőle örökölte, vette át - napi küzdelmük nyomán - az erőt, ami képessé tette emberi és női méltóságának megőrzésére egy nem kívánt, taszító házasság kötelékében is. Sérültek eközben és sértettek, akaratlanul is bántottak másokat, erejükkel megszegyenítették a gyengéket, a harcolni nem tudókat. Mert az erő és a jellem mindig kihívás, amire a világ válaszol: hol erővel, hol csodálattal, hol bántással, hol eltaposással. Nem lehetünk mindig boldogok, nem kaphatjuk meg, amire legjobban vágyunk, de lehetünk harcosok, akik nap, mint nap a küzdőtérre állunk, hogy a jelenlét erejével bizonyítsunk. Ez a napi létezés-erő sugárzik a Szabó Magda hőskről, bámulatot, csodálatot és néha együttérzést kívánva tőlünk. Az elfojtott vágyak és meg nem élt, valóra nem váltott képességek sokszor egy generáció múltán bomlanak igazi alkotó energiává, akkumulálódásuk nyomán valami megérik, nemesebbé, erőteljesebbé válva nyilvánul meg. Ahhoz azonban, hogy ezt elfogadjuk, Szabó Magdával együtt hinnünk kell azokban a múltbéli értékekben, mint a család, a gyerekek, a példa ereje, a tisztesség és egyéb, ma már nemigen kultivált tartalmak.

Ehelyett ma azon csámcsog a fél ország, hogy ki kiről és mit jelentett az átkosban, amit sem megemészteni, sem elfeledni, sem feldolgozni nem sikerült még

igazán. Post-traumás sokknak hívja a pszichológia azt a helyzetet, amikor valakinél egy átélt baleset vagy egyéb megrázkódtatás után jóval később mutatkoznak meg a sok tünete. Ezt éljük ma, amikor nap-nap után kerülnek elő a ládafiából barátaink, volt kollégáink, távoli vagy közeli ismerőseink nevei, derül ki róluk, hogy elárultak, beárultak, bizony besúgtak és így belógattak minket. Nehéz megemészteni, s a rossz lelkiismeretünk, fel nem dolgozott sérelmeink, elszűrt életünk minden okát végre ráhúzhatjuk valakire, valakikre, végre megvannak a bűnösök, akik köztünk élnek. Lehet rájuk mutogatni, lehet rajtuk számon kérni mindent, ami velünk nem úgy történt, ahogyan kellett volna. Valamennyire mindannyian érintve vagyunk, mind - akik jelentettek, és akik nem. Mert a mi múltunk van szépen kartotékolva, címkézve és megszellőztetve most, tizenöt évvel a rendszerváltás után.

Bereményi Géza nyilván nem számította ki ennyire pontosan, hogy Laurájának bemutatója egybe fog esni a téma címlapra kerülésével. Ő csak dolgozott a zalaegerszegi színházban, rendezte a Régimódi történetet, írta a Laurát, filmet rendezett, végezte a dolgát. Író ír, rendező rendez. Szép új világ, ahol rend van, és minden összefügg mindennel. Most éppen a Laura függ össze a Régimódi történettel. Flaubert-rel

(*Bovaryné én vagyok!*) szólva mondhatná Bereményi Géza, hogy „Laura én vagyok”, akit megbántottak, elárultak, becsaptak, megcsaltak – mert mindannyiunkkal megtörtént ez, ha másként nem, hát azzal, hogy öröknek tűntették föl azt, ami kártyavárként omlott össze. A szép új világ pedig elkezdődött anélkül, hogy tisztázta volna, ki mit miért és hogyan tett mások kárára.

Már csak azért is helytálló lenne a *Laura én vagyok* kitétel, mert jellemzően nem egy XXI. századi modern lányról szól a mese, onnan a szomszéd utcából, hanem Lauráról, aki egyértelműen Valaki, akinek jelleme van. Itt már mindjárt látszik, hogy nem Teréz anyuról van szó, hanem egy olyan lányról, aki három év London után sem felejtette el az ő szerelmét, tehát nem akarja lánya a főszereplő. Arra is könnyedén rájövünk, hogy mitől ilyen erős jellem, amikor meglátjuk az ő ezredes (3/3)* mamáját, aki valóban egy boszorkány, de az erősebbik fajtából. Ilyen anya mellett, ilyen helyzetben, ő csak ellenzéki lehet. Ha az édesmama a besúgók főnöke, akkor az édeslány forradalmár, rendszerbontó, inkább választja a kollégiumot, mint a (feltehetően) rózsadombi villát. A melodráma szabályai szerint bonyolódó történetben a külső erő is, amely szétválasztja a szerelmeseket, szintén a 3/3 bugyraiból bújik elő: a régi szerető, aki nem bír a szerelemféléssel, ráküldi a verőlegényeket Laura új, természetesen ellenzéki diák szerelmére. Pech, de a kápók túl erősen ütöttek, a fiú meghalt. Innen már csak egy saroknyira van a jelen, ahol az elvű volt diákvezér ma aluljáróban csövezik, vele lóg Laura, aki nem tudta megemészteni a többiek piszkos kis alkuit, aki inkább kilépett abból a világból, ahol még mindig az édesmama diktálja a rendet – kicsit jobb szabású ruhában és elegánsabb díványon ülve – de ugyanabból az attitűdből. A volt barátok, közöttük a besúgó is, ma már mind zsíros állásokban ülnek, vagy a parlament bársonyszékéből igazgatják a már idézett szép új világot.

A különbség a Régimódi történet erős asszonyai és Laura között itt már feltűnő: Jablonszkay Lenke sosem került volna az aluljáróba, ahogyan Laura, mert Lenkének voltak gyökerei, és volt nevelése – egy egész világ állt mögötte kényszerekből, erkölcsből, méltóságból! Valószínűleg itt is csak a dramaturgia és az írói szándék teszi ezt Laurával, mert ennél több néz ki belőle. Laura története itt kicsit megbillen: az aluljáróba kerülése, ami látványos dramaturgiai fogás, remek táncos betétekre ad lehetőséget, csak éppen nem következik az előző cselekedeteiből, sokkal inkább a kor patt helyzetét jeleníti meg, mint amennyire következne a lány karakteréből. Ugyanúgy billen egyet a történet Laura bosszújával, amivel elveszíti az eddigi egyértelműen pozitív auráját, sok ugyanis a hasonlóság az ő módszerei és az anyja

által képviselt gátlástalan világ között. (Meg is jegyzi édesmama: *Vigyázzatok, Laura az én lányom!*) Laura ezek szerint nem különb ember náluk, (ki lehet ma ártatlan?) legfeljebb állítólagosan deklarált célja (a bosszú!) valamivel közelebb állnak hozzánk – több közünk van hozzá. Ugyanúgy hazudik, csal, felhasználja a testét, legfeljebb a csalóknak való hazugság szimpatikusabb a nézők számára (lásd filmben a gyilkost ölő hős esete), mint általában a csalás. Ebben a világban már nincs követendő példa, sem igazán tiszta jellem, csak bosszú van. Laura bosszúja a nyilvánosság, mert ma nem létezik más számonkérés – ez is manipulált. Nincs, aki igazán tetemre hívjon, nincs más, csak sáros, vagy sárosabb.

Laura-Berményi egy dologban talán kissé naivabbnak tűnik a ma dívónál: nem valószínű, hogy a szerelem hic et nunc fontosabb egy politikus életében, mint a karrierje. Túl sokat tételez fel a valamikori diákvezérekről, nem látszik a kor igazolni pozitív előfeltételezését, már minthogy egy erős lelkű és szabad nő (aki egyébként csak relatíve különb!) szerelme felveheti a versenyt

„A különbség a Régimódi történet erős asszonyai és Laura között itt már feltűnő: Jablonszkay Lenke sosem került volna az aluljáróba...”
Papp Lujza (Gizella), Tánczos Adrienn (Lenke),
Kricsár Kamill (Majthényi Béla) RÉGIMÓDI TÖRTÉNET

*A belügyminisztérium belső elhárító részlege 1990-ig.

„A karakterek igen pontosan megformáltak, az egész szereplőgárda összhangban játszik. Látnivalóan élvezik a játékot, ahogyan mi nézők is élveztük minden pillanatát.”

Gábor László (Kálmánka), Tisza Anita (Emma) RÉGIMÓDI TÖRTÉNET

„Tánczos Adrienn sugárzó és erős, visszafojtott és határozott, egyszerre mutat engedelmséget és megtörhetetlenséget.”
Színpadkép - RÉGIMÓDI TÖRTÉNET (Tánczos Adrienn)

a zsíros bankvezéri státusszal. Lehet, hogy Bereményi mégsem egy mai, hanem egy régimódi történetet írt meg? Csupa érzelm és vágy, harc és tiltakozás – mi ez, ha nem a múlt-múlt század! Nem Bereményi a hibás, ő letette a maga verzióját az asztalra, hite és ízlése szerint válaszolt egy ma feltett kérdésre, amire mindannyiunknak válaszolni kell. Mert valami elveszett, hiába szeretnénk úgy hinni, mintha még létezne. Szép új világunk modern hősei sem nem szabadok, sem nem jellemesek – csupán csak esetleg erősek, főként abban, amit vágyaik szabnak számukra, csupán csak abban, amit el akarnak érni. Szabó Magdának még elhittük, hogy megéri az áldozat, mert valami létrejön belőle, mert jellemet formál, mert az élet ez a furcsa, kegyetlen és néha boldog valami. De Bereményi mosolyogva megidézt, botladozó Laurája már jócskán idézőjelbe van téve, mintha maga is csak szeretné, ha jobb ember lenne, miközben tudja, hogy az nem lenne a valóság. Mi a nézőtér, és ők ott a világot jelentő deszkákon – nos mi mindannyian ugyanazt a deformált létezést éljük, a teljesség pillanatai nélkül, a katarzis pillanatai nélkül. A Cseh Tamásnak írt dalszövegein átdereng ennek az egész hamis, csodálatos és örült világnak az összes kérdőjele, ott minden kérdése a válasz maga, de itt a Laurában a felcsattanó nevetés mögött a szomorúság érződik inkább.

Két színházi előadás, mindkettő pontos, feszes és életteli. Bereményi, mint rendező igen ügyelt a darab pergő ritmusára, az ő Régimódi története egy pillanatra sem enged ki a nézőt a darabból. Magával ragadó, mi több, lebilincselő előadás. A díszletek kifejező geometriával sugallják a vágyak és a realitások összeütközéseit, amiben a kiváló Egri Kati úgy öregszik húsz évet a szemünk előtt, hogy közben hol utáljuk, hol becsüljük, hol szánjuk, de mindig elhiszük, minden pillanatában: nem tehet másképpen. Tánczos Adrienn sugárzó és erős, visszafojtott és határozott, egyszerre mutat engedelmséget és megtörhetetlenséget. A karakterek igen pontosan megformáltak, az egész szereplőgárda összhangban játszik. Látnivalóan élvezik a játékot, ahogyan mi nézők is élveztük minden pillanatát. Ebben sokat segítettek a kiváló jelmezek, Laczó Henriette szép és „beszédes” ruhái is. Bereményi Géza otthonosan mozog ebben a században – otthonosan mozog az asszonyok lelkében, érti és érzi a karaktereket, mi több át is érezteti velünk!

A Laurát Bagó Bertalan rendezte tehetséges fiatal színészekkel, akik egyetemistaként kapták meg a lehetőséget a bemutatkozásra. A csapat hitelességét növelte a „felnőtt” nemzedék remek játéka, a megint csak kiváló Egri Kati az anya, és Ilyés Róbert, az apa szerepében. A koreográfia gördülékenyen vitte a történetet, a vágások filmszerűsége eredeti módon tagolta az egyes jeleneteket. A címszereplő Tompos Kátya az első jelenet kissé túlzásba vitt csápolásától eltekintve képes volt egy valóban eredeti, szabad személyiséget megformálni, ahogyan Zeusz szerepében Zöld Csaba is igazi meglepetés volt. Az aluljáró jelenet koreográfiájának „metró-szél-fúttá” tánca egészen kiválóra sikerült. Egyszerre vérbeli táncos musical, másrészt remekbe szabott szimbóluma korunk kívülről manipulált, akarattalan kvázi-létezésének. Horváth Károly zenéje nem idézte meg nekünk Cseh Tamást, bár a figurák nagyon is ismerősek voltak azokból a bizonyos dalokból, de ez nem kisebbiti az érdemeit: élvezhető, szórakoztató, fülbemászó dallamok születtek. Dinamikus, eredeti és kiváló mozgású csapatot láthattunk, fiatalos lendület, játékoság jellemezte Bagó Bertalan rendezését.

„A címszereplő Tompos Kátya az első jelenet kissé túlzásba vitt csápolásától eltekintve képes volt egy valóban eredeti, szabad személyiséget megformálni, ahogyan Zeusz szerepében Zöld Csaba is igazi meglepetés volt.”

Zöld Csaba (Zeusz), Tompos Kátya (Laura) LAURA

Aki mindkét darabot megnézte mostanában, talán ugyanúgy elgondolkodott az összefüggéseiben, érezte a titkos áramlatot, ami összefűzi őket. Vagy akár erőltetettnek is tűnhet a párhuzam a két darab között, nekem mégis az az érzésem, hogy ugyanarra a hiányra reagálnak, ami a mai irodalmi életben nagyon is szembetűnő: nincsenek jellemek, igazi karakterek, csak kallódás és szétesés, nincsenek érzelmek, csak észleletek a világról, nincsenek történetek, csak fragmentumok. Aki a szó hagyományos értelmében történetet szeretne mesélni, többnyire visszamegy az előző századokba, mintha ma ez lehetetlen lenne. Ez van – mondhatnánk, de Szabó Magdával és Bereményi Gézával válaszolva inkább azt mondanám: szenvedélyek nélkül nem érdemes, hogy mit, hát semmit! Mert a Laurával Bereményi ugyanúgy egy szenvedéllyel és étellel teli világot hív elő, szigorú következetességgel vállalja föl darabjaival a ma dokumentálását, ahogyan Szabó Magda teszi fényesen csillogó mesélő tehetségével, a múltból hozott és máig megőrzött erős hitével.